

Jeanne Demessieux op tournee zonder muziek bij zich

Parijse orgeliste gaf eclatant concert in Nieuwe Zuiderkerk te Rotterdam

Als ik impresario was, dan wist ik het wel. Ik zou Jeanne Demessieux, de 27-jarige Parijse orgeliste, engageren voor een grote serie concerten in zo veel mogelijk kerken waar prachtige orgels staan — en die zijn er in grote getale in ons land — en haar dus laten concorderen in grote en kleine plaatsen. Daarbij zou ik er op kunnen rekenen, dat zij overal een onvergetelijke indruk achterlaat door haar verbluffend technisch en diep muzikaal orgelspel. Dat heeft zij Zaterdag ook gedaan, toen zij in de Nieuwe Zuiderkerk te Rotterdam voor een groot aantal luisteraars een uitgebreid en zeer onderhoudend programma heeft vertolkt op het grootste moderne orgel van ons land.

Speelt alles uit haar hoofd

Bij het organiseren van zulk een tournee, zou men ongetwijfeld hier en daar stuiten op de afwerende houding van grote-stads-orgelisten of van een college van orgelisten, die nu eenmaal niet graag hun orgelbank afstaan aan orgelisten, van buiten, beangst als ze zijn iets van hun reputatie in te boeten. Maar zulk een mentaliteit dient te worden doorbroken in het belang van de orgelisten zelf en van het orgelleven in het bijzonder. En... Jeanne Demessieux is in staat zulk een conservatieve houding glansrijk te overwinnen...

In Rotterdam evenwel was van zulk een overwinning gelukkig geen sprake. Piet van den Kerkhoff had zijn orgel gaarne ter beschikking gesteld en de heer D. G. Hazelzet had het concert op loffelijke wijze georganiseerd, zodat — anders dan in andere steden, waar het bezoek aanmerkelijk minder was — er bijkans duizend mensen in de Nieuwe Zuiderkerk het concert bijwoonden. Onder de aanwezigen waren verscheidene orgelisten, en wie ook geluisterd heeft, allen waren enorm enthousiast over de exceptioneel hoogstaande muzikale prestaties van deze Franse orgeliste.

Geen hulp nodig

Haar lijvig programma, waarop technisch razend moeilijke werken voor kwamen, speelde zij geheel uit het hoofd. Trouwens, voor haar tournee door Nederland heeft zij geen noot muziek meegenomen, aangezien ze praktisch de hele orgelliteratuur in haar hoofd, vingers en voeten heeft. Heeft ze dus onder het spelen geen muziek vóór zich, eveneens kan ze de assistentie van een registrant missen. En dat wil heel wat zeggen, wanneer men op een vier-manuaals orgel, als in de Nieuwe Zuiderkerk, voor het eerst speelt, waar de speeltafel

met zijn vele registers en knoppen voor vrije en vaste combinaties een tamelijk ingewikkeld geheel vormt.

Maar ook op het grootste orgel heeft Jeanne Demessieux geen vrees, dat zij zich er niet direct op thuis zou voelen. Zaterdagmiddag ten minste was ze pas om drie uur op het orgel present, speelde wat fragmenten van haar programma door, stelde daar de registratie voor vast, welke ze nauwkeurig opschreef en het papier dat ze daarvoor gebruikte, moest 's avonds dienen om haar te herinneren waar en wat ze aan registerwijzigingen onder het spelen had aan te brengen.

Staat men reeds perplex over zulk een muzikaal geheugen, nog meer komt men onder de indruk bij het beluisteren van haar spel. Overal verbluft zij door haar uiterst verfijnde en beheerste vinger- en voetentechniek en virtuose speelaard, welke doortinteld is van warme en levendige muzikaliteit. Haar voordrachts- en uitbeeldingsvermogen is groot en haar veerkrachtige orgelaanslag met zijn licht staccato, waardoor haar spel steeds doorzichtig blijft, is in één woord verrukkelijk. Haar smaak en verrassende zin voor phrasering, klankkleur en uiterst afgewogen registraties is eveneens voorbeeldig. Kortom dit concertspel is een artistieke sensatie van de hoogste orde.

Het programma dat zij Zaterdagavond vertolkte bevatte composities van Bach, Händel, Franck, Widor, Viérne, Dupré, Berveiller en van haar zelf. Afzonderlijk deze stukken en de verklanking ervan te bespreken zou hier te veel ruimte vergen, maar wel moet gewezen worden op het manlijke, strak rhythmische en monumentale spel in Bachs d moll Toccata en Fuga, alsmede op de gracieus verfijnde weergave van Händels Bes dus Concerto. Ook in de improvisatie over een thema van Piet van den Kerkhoff liet Jeanne Demessieux genieten van al haar voortreffelijke artistieke eigenschappen en bovendien frappeerde zij door een origi-

nele vormgeving en prachtige beheersing der fuga-techniek.

Enthousiasme

Uiteraard heeft deze orgeliste bij haar publiek een groot enthousiasme weten te wekken, zo zelfs dat een drom van mensen haar bij de uitgang der kerk luide heeft toegejuicht. Dat vooral achten wij één der voornaamste elementen van haar optreden hier in Rotterdam, dat zij orgelliefde en orgel-enthousiasme heeft gewekt. Onze orgelisten zullen van dit enkele optreden rijke vruchten plukken. Niet alleen dat de kring van orgelvrienden er groter door geworden is, maar ook is van dit fameuze spel een sterke stimulans uitgegaan tot vernieuwing van de orgelstudie. De orgelisten, die dit concert bijwoonden, zullen er zich wel voor wachten, te denken dat ze er technisch en artistiek reeds „zijn”.

Ja, dit optreden doet de wens opkomen, dat aan een onzer conservatoria een figuur als Jeanne Demessieux, leerlinge uit de solisten-klasse van Marcel Dupré, worde benoemd tot onderricht aan orgelisten, die zich voor het behalen van een Prix d'Excellence willen bekwalen. Want, zonder de stand van ons muziekleven te blameren, kan toch worden vastgesteld, dat men in de huidige orgelgeneratie van ons land, geen figuur kan aanwijzen, die én in technisch kunnen én in zijn muzikaal spontane inslag kan wedijveren met deze Parijse orgeliste. Dat zulk een musicienne kon gevormd worden in de stad, welke kan bogen op de roemrijke orgelisten-traditie van Franck, Guilmant, Widor, Viérne en Dupré, is niet te verwonderen, maar dat in ons land met zijn uitzonderlijk monumentaal orgelbezit het aan talenten zou ontbreken, die tot zulke hoge prestaties eveneens in staat zijn, kunnen en willen wij niet aannemen. Zij wachten slechts op een maestro, die hen daartoe kan opleiden.

Jan Zwart Jr.

De Ruitersammer

≡≡≡ ORGELBESPELING ≡≡≡

IN DE GROTE OF ST. BAVOKERK
TE HAARLEM
OP DINSDAG 14 JUNI 1949, DES
'S AVONDS VAN 8 TOT 9 UUR
DOOR JEANNE DEMESSIEUX, PARIJS

PROGRAMMA:

1. FANTASIE ET FUGUE en sol mineur J. S. Bach
2. a. Récit de Tierce en Taille } Couperin
b. Soeur Monique }
3. PRÉLUDE ET FUGUE en la mineur Bach
4. BASSE ET DESSUS DE TROMPETTE Clérambault
5. 2e CONCERTO en si bémol Haendel
Maestoso
Allegro
Adagio
Allegro
6. FUGUE en ut Buxtehude
7. CHORALS: Bach
1. „Quand nous sommes dans l'extrême détresse”
2. „Jésus Christ notre sauveur qui a détourné la colère de Dieu”
8. TOCCATA ET FUGUE en ré mineur Bach

GROOTE KERK